

Lyrikens undergenrer

Dikter kan delas in i undergenrer efter form eller avsikt med dikten. Här är en förteckning över undergenrer med exempel ur vårt urval här på Litteraturbankens skola. Vi vill dock framhålla att vi inte ser genrer som fasta, eftersom texter kan uppfattas på olika sätt i olika tider och olika situationer. En text kan både vara genreöverskridande och tillhöra flera genrer.

Länkarna på den här sidan går till elevversioner av läshandledningarna, i vissa fall för 6–9 och i andra fall för gymnasiet.

- **Ballad:** ursprungligen en medeltida muntlig dansvisa som oftast är episk eller berättande. Två- eller fyrradiga strofer med refräng eller omkväde som binds ihop med slutrim. Balladen blandar episka, dramatiska och lyriska sätt att uttrycka sig och innehåller ofta ett stort antal repliker. Exempel: Carl Michael Bellman: Ur Fredmans sånger: N:o 21: "Så lunka vi", Gustaf Fröding: "Åktenskapsfrågan"
- **Centrallyrik:** kort koncentrerad dikt som ofta, ur ett personligt perspektiv, handlar om ämnen som kärlek, död, natur. Exempel: Johan Ludvig Runeberg: "Den enda stunden", Verner von Heidenstam: "Ensamhetens tankar", Erik Gustaf Geijer: "Natthimmelen", Vilhelm Ekelund: "Livets korthet", Gustaf Fröding: "Världens gång", Edith Södergran: "Dagen svalnar", Karin Boye: "Morgon"
- **Elegi:** tillbakablickande klagodikt som beklagar och berättar. Exempel: Verner von Heidenstam: "Ensamhetens tankar III" m.fl.
- **Epigram:** kort satirisk dikt med en träffande elegant formulerad avslutning. Exempel: Anna Maria Lenngren: "Reflexion", "Epigram XXXVI", Johan Ludvig Runeberg: "Gossen hann till femton år", "Trenne råd"
- **Lärodikt:** dikt som är skriven i syfte att lära ut någon form av levnadsregel eller diskutera något. Exempel: Hedvig Charlotta Nordenflycht: "Fruentimrets försvar"
- **Porträttdikt:** en dikt som innehåller en karaktärsbeskrivning av en person. Exempel: Carl Snoilsky: "Christina", Gustav Fröding: "Skalden Wennerbom", "Blixten", Erik Gustaf Geijer: "Vikingen", "Odalbonden"
- **Psalm:** en hyllningssång, besläktad med hymnen, som är tänkt att ingå i en religiös ritual vars syfte är att stärka känslan av gemenskap. Förr lärde man sig ofta psalmer utantill och fram till 1900-talet var bibeln och psalmer för många människor i stort sett den enda litteratur man kände till. Exempel: Israel Kolmodin: "Den blomstertid nu kommer", Johan Olof Wallin: "Var hälsad sköna morgonstund", Viktor Rydberg: "Betlehems stjärna"

- **Rolldikt:** en dikt i jagform där åsikterna som förs fram läggs i munnen på en fingerad person. Begreppet används även när en författare låter ett träd, en blomma etc. ”komma till tals”. Exempel: Anna Maria Lenngren: ”Dagbok”
- **Satir:** en elegant kritisk dikt, ofta elak eller hånfull. Exempel: Israel Holmström: ”Över Karl XII:s hund”, Anna Maria Lenngren: ”Grevinnans besök”, ”Den mödosamma världen”, ”Epigram XXXXVI”
- **Tillfällesdikt/Hyllningsdikt:** dikt skriven i en bestämd situation, vid ett visst tillfälle. Exempel: Israel Holmström: ”Över Karl XII:s hund”, Carl Snoilsky: ”Carolus Linnæus”
- **Versepos:** en berättande dikt som ofta är lika lång som en roman och uppdelad i kapitel som brukar kallas sånger. Exempel: Johan Ludvig Runeberg: Ur Fänrik Ståls sägner: ”Sven Dufva”
- **Visa:** tonsatt dikt. Exempel Carl Michael Bellman: Sång N:o 35: ”Gubben Noak”, Sång N:o 64: ”Fjäriln vingad syns på Haga”, Samuel Johan Hedborn: ”Ute blåser sommarvind”, Johan Ludvig Runeberg: ”Majsång”, Herman Sätherberg: ”Längtan till landet”, Birger Sjöberg: ”Den första gång jag såg dig”, Ur Fridas andra bok: ”Längtan till Italien”, Dan Andersson: ”Omkring tiggarn från Luossa”